

Sjukskrivningarna och begreppen: »friskrivning« bättre än »sjukskrivning«

I sjukskrivningsfrågan är det kanske inte sjukdomsbegreppet som skall framhållas som det primärt grundläggande. Det avvikande tillstånd som orsakat frånvaron beror kanske endast till en mindre del på egentlig sjukdom. Begreppen bör hyfsas – »friskrivning« är bättre än »sjukskrivning« för att karakterisera de naturliga svackor som förekommer i människors liv. Genom att föra över ansvaret för friskrivning till annan instans skulle läkarna kunna befrias ur nuvarande gisslansituation och ägna mer tid åt rent medicinsk verksamhet.

HANS FREDIN

leg läkare, docent i ortopedi, Malmö
hansfredin@passagen.se

»Visst är Ni sjuk« är titeln på den bok som Richard Fuchs gav ut 1975. Boken väckte munterhet med sin humoristiska vinkling av den svenska benägenheten att väcka sympati genom att framhålla sjukdom framför friskhet. Den drev gäck med en redan då ökande sjuklighet och fick flera efterföljare.

Sjukdomsbegreppet som alibi

Vi har alltså under lång tid vant oss vid sjukdomsbegreppet som alibi för att kunna gå ut ur det löneersatta arbetet. Sjukdomsbegreppet har efter hand vidgats till att omfatta snart sagt alla icke-normala tillstånd som kan ges en sjukdomsdiagnos. Här har samlats en stor problematik som inte alltid är medicinsk. Läkarna förväntas mot denna bakgrund oriktigt intyga patientens arbetskapacitet och förhållanden på arbetsplatsen – saker som de inte alls kan bedöma. Alla parter är överens om att detta tingens tillstånd inte kan få fortsätta. Problembeskrivningarna avlöser varandra. Men förslag till mer eller mindre genomgripande åtgärder kommer inte riktigt i dagen. Debatten saknas, tassandet kring den heta gröten tycks fortsätta.

Attitydförändring avgörande

En avgörande förutsättning för ett trendbrott är att i första hand åstadkomma en attitydförändring. Det räcker inte med att de samhällsekonomiska kostnaderna satt problemet i fokus.

Begreppsdefinitionerna är då sannolikt avgörande för individens och samhällets inställning. Att vara sjuk är per definition ett onormalt tillstånd. Men under begreppet »sjuk« i samband med »sjuk«-skrivning inryms åtskilliga tillstånd som inte är så onormala att de be-

höver föranleda frånvaro. Många är de som dagligen går till sitt arbete med småkrämpor av olika slag utan att de för den skull känner sig sjuka. De flesta av dessa besvär är övergående, vilket vederbörande är väl medveten om.

Men för en del personer kan situationen på grund av tillkommande orsaker, kanske till och med icke-medicinska, bli så ohållbar att en »sjuk«-skrivning blir följd. Personen ifråga är fortfarande inte sjuk men får en sjukdomsdiagnos och därmed en legitimitet för sin frånvaro. Efter en vecka uppkommer frågan om att återgå till arbetet eller inte.

Det är i detta läge inte oväsentligt vilken attityd omgivningen har.

Tala hellre om »friskrivning«

Om begreppet »sjuk« avskaffas i sammanhanget, skulle sannolikt åtskilligt kunna vinnas i form av en förbättrad syn på de naturliga svackor som förekommer i det mänskliga levernet. Varför inte istället använda termen »friskrivning«?

För akuta tillstånd och olycksfall är problemet mindre, för de mer kroniska tillstånden väsentligt större. Men i båda fallen skulle kanske inte sjukdomsbegreppet framhållas som det primärt grundläggande.

Det »avvikande tillståndet« som orsakat frånvaron kanske endast till en mindre del är föranlett av egentlig sjukdom. En fri-skrivning istället för »sjuk«-skrivning skulle då med rätta bli mer ifrågasatt, vilket kanske vore en välgärning. Härigenom skulle läkarna kunna befrias från sin gisslansituation och andra instanser mer resolut kunna överta ansvaret.

Akuta tillstånd

De akuta tillstånden är oftast övergående. En arbetsplatsnärvaro så snart som möjligt borde kunna vara en hjälp på vägen för alla parter. Kanske skulle läkaren

kunna säga till sin patient: »Du är nu så mycket bättre att du kan närvara på arbetsplatsen. Vad Du sedan kan och inte kan göra får bli en fråga för försäkringskassan och Din arbetsgivare.« Därmed skulle läkaren befrias från fortsatt friskrivning och enbart fullfölja den medicinska behandlingen. Vad säger lagen om närvaro på arbetsplatsen även vid nedsatt arbetsförmåga?

De långvariga tillstånden

De långvariga tillstånden, som ofta går till förtidspension, är i stor utsträckning kopplade till förhållanden på arbetsmarknaden. Läkarna förväntas i sitt underlag inför försäkringskassans beslut om pension oriktigt intyga att den försäkrade »inte kan ta något på arbetsmarknaden vanligen förekommande arbete«, vilket de egentligen omöjligt kan avgöra. Även här borde sjukdomsbegreppet inte primärt ligga till grund för beslut utan vara en underordnad del därav. De egentligen ansvariga instanserna, skulle därmed få en ökad handlingsfrihet, vilket skulle vara till förmån för läkarna som härigenom kunde frigöra mer tid för rent medicinsk verksamhet. Läkarnas oriktiga intygande med »sjuk«-skrivning skulle kunna övertas av försäkringskassan med en fortsatt friskrivning.

Förtidspensionerades arbetsförmåga

Vad är det som talar för att en förtidspensionerad är helt oförmögen att fram till sin ålderspension utföra någon som helst sysselsättning som motprestation till sin uppburna ersättning? Det vore hyckleri att bortse från de förtidspensionerade som utöver att åtnjuta en grundersättning utan motprestation även uppbar en extra ersättning för en icke registrerad verksamhet (s k svartarbete). Men detta är egentligen en helt annat problematik av mer försäkringsrättslig karaktär och en fråga om vad lagstiftaren vill tillåta.

Låt läkarna sköta sitt eget ansvarsområde och slippa ta ansvar för andras fögderier!

*

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.

Fler inlägg i ämnet välkomnas

red